

ЕФИКАСНОСТ И ЕФЕКТИВНОСТ ПРЕДУЗЕЋА

Ефективност предузећа у ширем смислу може се дефинисати као способност предузећа да прибави неопходне ресурсе и да их што ефикасније искористи ради остварења својих циљева. **Ефективност значи радити праве ствари.**

Ефикасност изражава дјелотворност обављања економских процеса предузећа или настојања да што боље обави изабране послове. Ефикасност се изражава односом резултата функционисања предузећа и улагања неопходних да се ти резултати остваре. **Ефикасност значи радити ствари на прави начин.**

Предузеће може ефикасно обављати своју дјелатност, а да истовремено не остварује циљеве свог пословања, односно да није ефективно. Двије основне групе приступа ефикасности и ефективности су:

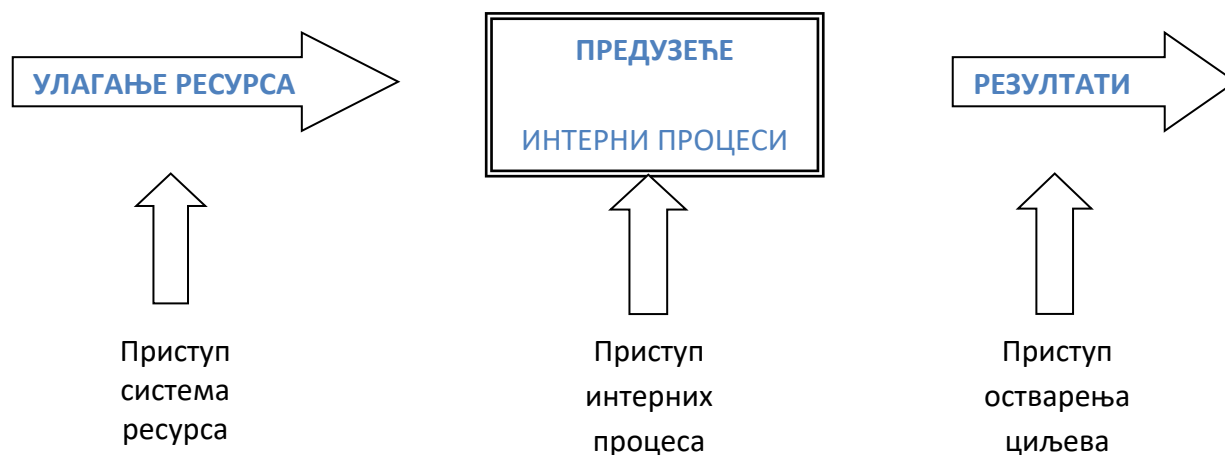
ТРАДИЦИОНАЛНИ

и

САВРЕМЕНИ

Традиционални приступи ефикасности и ефективности

- Парцијално мјерење успјеха предузећа.
- Полази од фазе процеса репродукције (стварање вриједности).

Три основна приступа су:

1. Приступ остварења циљева
2. Приступ система ресурса
3. Приступ интерних процеса

Приступ остварења циљева. Полази од циљева које предузеће тежи да оствари, а мјерење се своди на утврђивање степена успјешности у реализацији дефинисаних циљева предузећа. Користе се када су:

- Циљеви предузећа јасно одређени.

- Број циљева је мали.
- Степен остварења циљева је могуће мјерити...

Поступак истраживања ефикасности и ефективности подразумијева идентификовање циљева како би се на основу степена њиховог остварења мјерила успјешност предузећа. У погледу подобности да послуже као показатељи ефективности разликују се:

- Званични (службени) циљеви и
- Оперативни циљеви предузећа

Приликом утврђивања ефективности и ефикасности предузећа може се наићи на неколико проблема:

- **идентификовање циљева** (нејасно дефинисани циљеви, њихов велики број, конфликтност циљева).
- **Утврђивање критеријума и стандарда за мјерење** (циљеви треба да буду опипљиви, подложни верификовању и мјерљиви).

Приступ систему ресурса. Окренут је улазима у систем предузећа. Полази од способности предузећа да прибави ријетке и вриједне ресурсе из окружења и на тај начин искористи могућности које му пружа окружење.

Показатељи ефикасности предузећа су:

- Преговарачка позиција предузећа,
- способности предузећа да одговори на промјене у окружењу...

Значај за предузећа код којих се тешко могу утврдити други показатељи ефикасности (научне институције). Основни недостатак – пренаглашавање значаја прибављања ресурсас у односу на значај њихове употребе.

Приступ интерних процеса.

Ефикасност и ефективност се изражава:

- стањем интерног амбијента предузећа и
- ефикасношћу интерних трансформационих процеса.

Недостаци:

- изван обухвата приступа остају резултати предузећа и
- оцјене успјеха често су субјективне

Двије групе показатеља:

- **Људски односи, корпоративна култура и цјелокупна интерна атмосфера у предузећу** (позитивна радна клима, тимски дух, и сл.).
- **Показатељ ефикасности** (однос између елемената улаза и елемената излаза предузећа – продуктивност, економичност и рентабилност).

Савремени приступи ефикасности и ефективности

Карактерише их комплексно мјерење ефикасности и ефективности. Плазе од чињенице да:

- Предузећа имају вишеструке циљеве,
- да истовремено обављају веште активности у којима користе различите ресурсе.

Постоје два приступа:

- Приступ стејкхолдера.
- Приступ конкурентних вриједности.

Приступ стејкхолдерапредузећа. Утврђивање ефикасности предузећа своди се на мјерење степена задовољења потреба стејкхолдера предузећа.

СТЕЈКХОЛДЕРИ	ПОКАЗАТЕЉИ
ПОТРОШАЧИ	Квалитет производа и услуга
ВЛАСНИЦИ	Финансијски резултати
ЗАПОСЛЕНИ	Степен задовољења, плате
КРЕДИТОРИ	Кредитна способност
ДОБАВЉАЧИ	Задовољавајуће трансакције
ВЛАДА	Поштовање закона

Приступ конкурентних вриједности. Комбинује више критеријума при мјењању ефикасности и ефективности предузећа.

Три вриједносне димензије критеријума ефикасности:

- Фокус **предузећа** (интерни, екстерни)
 - Структура **предузећа** (стабилност, флексибилност)
 - Циљеви **предузећа** и средства остварења

МОДЕЛ ЉУДСКИХ ОДНОСА	Развој људских ресурса.
	Заједништво и морал.
МОДЕЛ ОТВОРЕНОГ СИСТЕМА	Раст о прибављање ресурса.
	Флексибилност, приправност.
МОДЕЛ ИНТЕРНОГ ПРОЦЕСА	Стабилност и контрола.
	Управљање информацијама, комуницирање.
МОДЕЛ РАЦИОНАЛНОГ ЦИЉА	Продуктивност и ефикасност.
	Планирање, постављање циљева.

Четири модела ефикасности предузећа

Критеријуми за ефективност зависе од фазе *животног циклуса предузећа*.

Концепт животног циклуса предузећа – *предузеће се рађа, расте, сазријева и евентуално умире.*

Фазе животног циклуса предузећа су:

Предузетничка фаза

- Прва фаза животног циклуса (новоформирано предузеће);
- Постоји један главни производ;
- Директна контрола власника...

Фаза заједништва

- Долази до професионализације менаџмента;
- Јасни циљеви и правци дјеловања;
- Предузеће се нагло развија...

Фаза формализације и контроле

- Главни циљеви су стабилност, ефикасност процеса и ширење тржишта;
- Успоставља се професионални менаџмент;
- Долази до децентрализације организационе структуре...

Фаза разраде структуре

- Предузеће се поново окреће окружењу;
- Развија се сарадња и тимски рад запослених;
- Формалну контролу замјењује самоконтрола...

Фактори од значаја за избор критеријума ефикасности

Не постоје универзални критеријуми ефикасности и ефективности који одговарају сваком предузећу. Најзначајнији фактори који утичу на избор критеријума ефикасности и ефективности су:

- утицај менаџера,
- мјерљивост циљева,
- услови у окружењу.

ЗАДАТАК

1. Саставити пет питања из овог материјала и заједно са одговорима послати на milijanal351@gmail.com .